

دشتیار

شرکت کشاورزی

تولید و تأمین عمده بذر و نهال اصلاح شده

Email: iran_dashtyar@yahoo.com

اسفرزه

Plantago psyllium

از خانواده: plantaginaceae

Boostan:09138000844

نشریه تحقیقی ترویجی شماره ۱۰

اصفهان، خیابان هشت بهشت شرقی، جنب مجتمع تجاری بهشت پلاک ۸۸۲

۹۱۳۱۱۳۱۷۷۴۸

اسفرزه گیاهی است علفی و یکساله از خانواده بارهنگیان که ارتفاع آن ۳۵-۱۰ سانتیمتر و دارای برگهای باریک، دراز، نوک تیز و مجتمع که بصورت متقابل سه تایی بر روی ساقه قرار دارد. در سطح پهنک آن معمولا سه رگبرگ سراسری در جهت طولی دیده می‌شود. گلهابصورت مجتمع در کنار برگهای قسمت انتهایی ساقه بصورت سنبله بر روی پایه بلند پدیدار است. دارای براکته (برگهای کوچک باریک) که در قاعده گل آذین قرار گرفته. گلهای آن بطول ۳-۱/۵ سانتیمتر در راس دمگل است و براکته ۴ میلیمتر طول دارد و به رنگ سبز مایل به قهوه‌ای است. میوه آن پوشینه، شکوفا و دوخانه‌ای و بطور معمول حاوی یک دانه کوچک، لغزنده و به رنگ خرمایی در هر خانه است. وزن هزار دانه بین ۱/۷ تا ۲ گرم و یک گرم آن حدود ۷۲۰-۷۰۰ عدد بذر دارد. استاندارد قوه نامیه این گیاه حدود ۸۹٪ است که استاندارد تقریبا خوب است.

قسمت مورد استفاده:

دانه یا بذر و برگ گیاه

ترکیبات شیمیایی:

قسمت‌های مختلف گیاه مذکور دارای گلوکزیدی بنام اوکوبین و نوعی هیدرات کربن صمغ دار بنام گزیلین به فرمول $C_{36}H_{55}O_{29}$ است. غشاءدانه لعاب دار است بطوریکه با قرار گرفتن دانه در آب پوسته خارجی آن متورم و لعاب آن خارج می‌شود. دانه حاوی ۱۰٪ موسیلاژ طبیعی بنام همی سلولز است که در اثر هیدرولیز د-گزیلوزال-آرابینوز، د-گالاکتوز و د-گالاکتورونیک اسید تولید می‌کند. اسفرزه از داروهای ملین تنفخی یا لعابدار است که باعث حجیم شدن مواد محتوی روده شده و یبوست را برطرف میکند. همچنین حاوی مقداری روغن ثابت، پروتئین و املاح معدنی می‌باشد. باید توجه داشت که پودر پوسته اسفرزه را با مقدار زیادی آب مصرف کرد.

محیط‌شناسی و بررسی رویشگاه:

به حالت وحشی در نواحی مختلف مدیترانه، شمال آفریقا و جنوب غربی آسیا از جمله ایران می‌روید. گونه *Psyllium* بیشتر در فرانسه و نواحی شمال غربی هند کشت می‌شود. نوع خودروی آن از دشتهای تا دامنه‌های آلپ، روی چمنزارها، چراگاههای طبیعی، مزارع رها شده، علفزارها، کنار راهها، جویبارها و بیابانهای بایر دیده می‌شود. در ارتفاعات ۱۱۰۰-۷۰۰ متر به بالا از سطح دریا رویش دارد.

زراعت:

تکثیر از طریق دانه در زمینی شنی، قابل نفوذ و شخم خورده نرم و عاری از علف هرز صورت می‌گیرد که ۵-۶ کیلوگرم بذر سالم خالص و مرغوب در هکتار جهت کشت ردیفی توصیه می‌شود کشت ردیفی با ایجاد شیارهایی به عمق ۲-۴ سانتیمتر و به فواصل ۶۰ سانتیمتر در زمین مقدور می‌گردد. دانه‌ها را در بهار در این شیارها می‌کارند و غلطک ملایمی بر روی آن می‌زنند تا دانه‌ها از قشر نازک خاک پوشیده گردند بعد از نمو دانه‌ها و پیدا شدن گیاه آنها را طوری تنک می‌کنند که هر پایه از دیگری ۱۵-۱۰ سانتیمتر فاصله داشته باشد، عمق زیاد باعث می‌شود بذور به خوبی سبز نشوند.

نوع خاک:

زمین شنی، قابل نفوذ با رطوبت کافی که هرچه خاک بهتر و حاصلخیزتر باشد محصول بیشتری تولید می شود.

نیاز آبی:

بسته به نوع خاک، درجه حرارت محیط و میزان بارندگی دارد تا زمانیکه بذر سبز نشده هر ۴ روز یکبار آبیاری انجام می شود و بعد از سبز شدن هر ۷-۱۰ روز یکبار، تقریباً از زمان کاشت تا برداشت بایستی مزرعه را ۱۲ بار آبیاری کرد.

نیاز کودی:

همراه با شخم ۲۰۰ کیلوگرم کود اوره، ۱۰۰ کیلوگرم کود فسفره که معادل ۲۲۵ کیلوگرم سوپرفسفات تریپل ۴۵٪ است در هکتار به زمین می دهند.

مبارزه با علفهای هرز، آفات و بیماری ها:

دفع علفهای هرز و وجین بعد از آنکه گیاه ۴ برگه شد لازم می شود. به دلیل تاثیر احتمالی مواد شیمیایی بر مواد موثره دانه اسفرزه از بکار بردن این مواد بعنوان مبارزه شیمیایی خودداری می کنند البته قبل از کاشت می توان از سم رانداپ به مقدار ۳۰۰ گرم در حین شخم بهاره استفاده کرد.

برداشت:

برگها در هنگام گلدهی از خرداد تا مرداد و دانه ها در اواخر مرداد جمع آوری می شود، برای این کار گیاه را از ساقه قطع می کنند و میوه را باید قبل از ریزش جمع آوری کرد و با تکان دادن گیاه میوه ها را از سنبله جدا کرد.

محل انتشار:

شمال ایران، تهران، رشت، لرستان، کردستان، چهارمحال و بختیاری، خوزستان، ایلام، فارس، کرمان و در اصفهان می روید.

خواص و کاربرد:

پودر پوسته بذر باعث رفع یبوست، برگ آن التیام دهنده زخم و جراحات و لعاب دانه در صنعت در تهیه آهار برای پارچه کاربرد دارد. ۲-۳ گرم بذر در یک لیوان آب در درمان یبوست موثر است همچنین این گیاه دارای طبع بسیار خنک می باشد.

منابع:

- ۱- ایرج جاوید تاش، نتایج کشت گیاه اسفرزه، انتشارات موسسه تحقیقات جنگلها و مراتع، ۱۳۷۵
- ۲- غلامرضا محمدی، نتایج کشت گیاهان دارویی، انتشارات موسسه تحقیقات جنگلها و مراتع، ۱۳۷۴
- ۳- دکتر هادی صمصام شریعت، پرورش و تکثیر گیاهان دارویی، انتشارات مانی، ۱۳۷۴
- ۴- مجتبی معقول، مشخصات علمی گیاهان دارویی مورد استفاده در طب سنتی ایران، مرکز تحقیقات کشاورزی استان اصفهان ۱۳۷۲
- ۵- فرانک علیدوستی، لیست و اطلاعات ۳۹۰ گونه دارویی استان اصفهان، مرکز تحقیقات منابع طبیعی و امور دارم، ۱۳۷۴
- ۶- حمید جیران زاده و همکاران، منتخبی از پایان نامه های دکترای داروسازی دانشگاه اصفهان در زمینه گیاهان دارویی، نشریه شماره ۱۲۲ انتشارات سازمان جنگلها و مراتع کشور، ۱۳۶۸
- ۷- م. اسماعیلی شریف، جمع آوری، شناسایی، ارزیابی و حفاظت بذر گیاهان دارویی استان اصفهان، انتشار سازمان تحقیقات و آموزش کشاورزی، ۱۳۸۶
- ۸- آرشیو اطلاعات تجربی و کاربردی بخش تولید و فرآوری گیاهان دارویی و صنعتی شرکت دشتیار